

* Si e komentoni acarimin e sërishëm të marrëdhënieve Shqipëri Greqi?

KADARE: Unë si njeri i kulturës kam qenë gjithmonë për afrimin e Shqipërisë me fqinjët e vet, në radhë të parë me Greqinë dhe Italinë, që janë fqinje të vjetra të Shqipërisë dhe atdhe të kulturës. Për fat të keq, qëndrimi i qeverisë greke viteve të fundit disa herë ka qenë kontradiktor dhe nuk ka qenë ai që pritej. Greqia e ka kaluar mirë kur Shqipëria ka qenë diktatoriale. Kjo nuk është ndonjë akuzë që i bëjmë asaj, por nga ana tjetër nuk është fare serioze dhe është paradoksale kjo që ndodhi tashti kur Shqipëria u bë demokrate.

Mendoj që Greqia duhet të ketë një politikë të jashtme serioze në të ardhmen ndaj Shqipërisë, gjë që nuk vihet re. Nuk ka një politikë të jashtme serioze konsekuente ndaj Shqipërisë. Politika bëhet me sezone, bëhet me pasione dhe sidomos kondicionohet nga lufta partiake. Domethënë partitë e ndryshme atje në luftën e tyre shfrytëzojnë qëndrimin ndaj Shqipërisë ose ndaj refugjatëve shqiparë.

MENTALITETI I NDRYSHUAR I REFUGJATËVE

* Çfarë ishte qëllimi i vizitës Suaj në Itali para pak kohe?

KADARE: Në Itali isha i ftuar nga një organizëm kulturor italian, i cili merret me organizimin e konferencave letrare. Mbajta pesë konferenca në pesë qytete të ndryshme të Italisë (Torino, Firenze, Milano, Bari dhe Romë). Këto ishin konferenca mjaft interesante me një publik të gjerë. Organizohen në teatro të mëdha dhe publiku arrin deri në një mijë veta. Është interesante se në ato konferenca hyhet me bileta si në teatër. Dhe kjo tregon interesin e publikut për to.

Konferencat që mbajta kaluan shumë mirë. Tema ishte për marrëdhëniet e letërsisë dhe të shtetit. Një pjesë e konferencës i kushtohej letërsisë shqipe. Interesimi i publikut ishte i madh. Këto takime kanë një interes për përhapjen dhe njohjen e kulturës shqiptare dhe të qytetarëve shqiparë në publikun ndërkombëtar.

Përfitova nga rasti dhe në të gjitha qytetet

Dhe kjo natyrisht është njëllaj "tregu politik" që ka brenda amoralitytetin. Megjithatë, dua të them se edhe në Shqipëri ka pasur disa herë forca radikale (joqeveritare, por rrotull qeverisë ose forca të partive të ndryshme), të cilat kanë rënë në këtë kurth apo në këtë lojë të partive greke dhe kanë influencuar për të keq në këto marrëdhënie.

E përsëris: Greqia duhet të ketë një politikë të jashtme serioze ndaj Shqipërisë. Me një qëndrim të tillë, sidomos me pasionin ndaj ortodoksizmit, i cili është rishfaqur atje, Greqia ka gjasë të largohet nga Evropa. Miqësia me Shqipërinë do ta afronte atë më shumë me Evropën, ndërkaq armiqësia me të do ta largojë nga Evropa. Greqia duhet të shikojë te Shqipëria një fqinj me të cilin mund të bashkëpunojë, siç ka bashkëpunuar gjatë shekujve. Kjo traditë e vjetër midis popujve tanë nuk duhet braktisur kurrësi. Dhe është shumë keq që partitë politike aktuale nuk kanë asnjë vështrim historik dhe filozofik për marrëdhëniet shqiptaro-greke.

ku kalova pata kontakte me refugjatët shqiparë, kryesisht të sferës së kulturës. Duke u njohur me dëshirat e tyre, me problemet që kanë, ani që kanë kaluar dy-tre vjet që këta refugjatë kanë ikur nga Shqipëria, vura re që ndjenja e tyre ndaj vendit është filtruar, ka marrë një dimension më të thellë, është fisnikëruar dhe ata kanë një vizion më të kthjelltë ndaj atdheut të tyre dhe ndaj botës. Kur fola për atë mentalitetin e ndryshuar në Shqipëri kohëve të fundit, kisha parasysh edhe faktin se ka ndryshuar edhe mentaliteti i mjaft refugjatëve, të cilët e kuptojnë tashti më mirë dallimin e të mirës dhe të keqes. Ata janë shumë të lidhur me familjet e tyre dhe me atdheun. Tepër-tepër rrallë mund të hasësh ndonjë që thotë se s'çan kokën për askë tjetër. Këto ishin raste tepër të rralla. Të gjithë kishin një lidhje konkrete me vendin. Interesoheshin dhe ndiqnin çfarë ndodhte në Shqipëri. Kjo është një gjë mjaft pozitive.

LIBRAT QË I PRET SHQIPËRIA

* Si po vete botimi i koleksionit të veprave Tuaja në Paris? A keni bërë ndonjë plan për botimin e veprave të reja (të pabotuara deri tash) edhe në Tiranë e në Prishtinë?

KADARE: Deri tash është botuar vëllimi i parë i veprave të mia komplet në shqip dhe në frëngjisht. Është pritur shumë mirë. Shtypi ka shkruar shumë dhe është shitur mjaft. Botimi shqip poashtu ka pasur një shitje midis Shqiptarëve, po në Shqipëri ka hyrë pak, sepse atje ende nuk ekziston një organizëm që merret me tërheqjen e librave, me shpërndarjen dhe shitjen e tyre. Kjo është një pengesë teknike-administrative. Kur isha në Tiranë pashë se shumë librarë ishin të interesuar të krijonin lidhjet për një gjë të tillë. Tash, kur sapo u krijuan libraritë e para private ende nuk dihen rregullat për këtë punë.

Këta librarë të rinj shqiptarë do të gjejnë rrugën e librave edhe për në Shqipëri. Gjithashtu kam shpresë se fondacione të ndryshme ndoshta do të ndihmojnë këtë gjë. Megjithë zbritjen që bën editori francez për publikun shqiptar, këta libra janë luksozë dhe kushtojnë shtrenjtë. Kështuqë nuk është punë kaq e lehtë. Do të shikoj më vonë për botimin e këtyre librave në Shqipëri, por kjo varet nga një kontratë e përbashkët midis botuesit francez dhe një botuesi shqiptar. Tash ka mjaft botues shqiptarë, por duhet të dalë një botues serioz shqiptar. Besoj se edhe këta jeta do t'i nxjerrë.

Dua të përsëris se botimi shqip i këtij korpusi ka një rëndësi të jashtëzakonshme për afirmimin e gjuhës shqipe si një ndër gjuhët kryesore të Evropës. ●

